CHÍNH TRỊ - LUẬT

ĐẢNG PHÁI CHÍNH TRỊ MEXICO

ThS. Nguyễn Thị Hạnh
Viện Nghiên cứu Châu Mỹ

Đảng phái chính trị ở các nước tư bản nói chung và ở Mexico nói riêng không phải là một trong những bộ phận cấu thành bộ máy nhà nước, nhưng nó có vai trò rất lớn đối với sự vận hành của hệ thống chính trị. Bài viết này, chúng tôi giới thiệu những nét chủ yếu về đảng chính trị ở Mexico và một số đảng lớn có ảnh hưởng quan trọng đối với đời sống chính trị Mexico.

1. Sự xuất hiện các đảng chính trị

Ở Mexico, đảng phái chính trị là một bộ phận rất quan trọng trong hệ thống chính trị. Trong xã hội tư bản, khi nguyên tắc dân chủ đã được xã hội thừa nhận là một trong những nguyên tắc cơ bản để tổ chức một chế độ và sự xung đột về lợi ích tất yếu tồn tại, thì nhu cầu nắm quyền lực chính trị thông qua việc kiểm soát bộ máy nhà nước để bảo vệ lợi ích, sớm muộn cũng sẽ dẫn đến sự liên kết những người có cùng quan tâm hay có cùng lợi ích. Do vậy, việc xuất hiện và tồn tại các đảng phái là một tất yếu khó tránh khỏi. Mexico cũng không nằm ngoài quy luật trên.

Mexico là nước có đảng chính trị xuất hiện muộn so với các nước trên thế giới bởi hoàn cảnh lịch sử quy định. Năm 1929, Đảng Cách mạng Quốc gia là đảng chính trị đầu tiên ra đời ở Mexico. Tiếp sau đó là Đảng Hành động Quốc gia được thành lập năm 1939, đây là đảng đối lập đầu tiên có tiếng nói khá quan trọng trong các hoạt động chính trị - xã hội Mexico. Sau đó, nhiều đảng nhỏ cũng dần xuất hiện như: Đảng Xã hội Nhân dân ra đời năm 1948; Đảng Cách mạng Mexico thành lập năm 1954; Đảng Cách mạng Dân chủ thành lập năm 1989.v.v...

Song có điều đặc biệt là, mặc dù là nước đa đảng chính trị, nhưng trong nhiều thập kỷ liên tục của thế kỷ XX, Chính phủ Mexico lại do một Đảng Cách mạng thể chế (PRI) nắm quyền lãnh đạo, mà không có đảng đối lập nào có khả năng giành được quyền kiểm soát bộ máy chính quyền. Vì vậy, phần nào đúng khi các nhà nghiên cứu chính trị Mexico cho rằng hệ thống đảng phái ở Mexico là "Hệ thống đảng phái bá chủ - Hegemonic party systems".

2. Chức năng, cơ cấu tổ chức và hoạt động

* Theo nhiều tài liệu nghiên cứu về đảng chính trị Mexico, chức năng cơ bản của một đảng chính trị là:

Một là, giúp lựa chọn và bồi dưỡng các nhà hoạch định chính sách của Nhà nước. Chức năng này có vị trí rất quan trọng đối với sự ổn định chính trị ở Mexico. Các đảng chính trị phải giới thiệu được những người có khả năng lãnh đạo đất nước. Trước hết, giới thiệu người có uy tín ra tranh cử chức tổng thống, các thống đốc các bang và nhiều vị trí trong các cấp chính quyền.

Hai là, tư vấn trong việc lựa chọn các chính sách tối ưu. Điều đó có nghĩa là,

đảng chính trị cần phải phân tích đánh giá tình hình cụ thể, đúng đắn để có được những phương án khả thi nhất nhằm chuẩn bị cơ sở tối ưu cho ứng cử viên của mình ra tranh cử.

Ba là, cần có sự kết hợp mềm dẻo để có hệ thống chính sách đúng và hiệu quả.

Trên thực tế, ba chức năng này được thể hiện cụ thể như sau: (1) tạo dựng một khuynh hướng tư tưởng thống nhất nhằm vạch ra đường lối đúng đắn để thu hút sự ủng hộ của các thành viên và của cử tri trong quá trình giành và giữ chính quyền; (2) lựa chọn và giới thiệu người ra tranh cử tổng thống; (3) thực hiện lời hứa hẹn trong khi vận động tranh cử đối với cử tri bằng các chính sách sau khi đã giành được chính quyền[1].

** Cơ cấu tổ chức*

Nói đến cơ cấu tổ chức của một đảng chính trị, trước hết cần xem xét thành phần tham gia cấu thành bộ máy tổ chức đó. Ở Mexico, muốn trở thành đảng viên của một đảng nào đó hoàn toàn là do sự lựa chọn tự nguyện của mỗi cá nhân. Do vậy, tất cả công dân trưởng thành có chung tư tưởng nhất định, đều có thể đăng ký để trở thành đảng viên của một đảng nào đó, khi họ thừa nhận tư tưởng cơ bản của đảng và tự nguyện lựa chọn đi theo nó. Mặc dù các thành viên có thể khác nhau về lợi ích, về mức độ trung thành với đảng, nhưng họ đều có quyền từ bỏ đảng này để tham gia vào đảng khác nếu họ thấy tư tưởng của đảng đó không còn phù hợp với mình.

Bên cạnh đó, các đảng ở Mexico đều có chiến lược riêng để thu hút sự ủng hộ của cử tri, đặc biệt là Đảng Cách mạng thể chế. Vì vậy, họ sẵn sàng kết nạp bất cứ ai mong muốn trở thành đảng viên của đảng, đồng thời các đảng cũng chấp nhận bất cứ mức độ tham gia nào của mọi cá nhân.

Động cơ chủ yếu khiến người Mexico tham gia vào các chính đảng là: mong muốn cải thiện đời sống tinh thần, nâng cao đời sống vật chất. Điều đó có nghĩa là họ gia nhập đảng để được lao vào bầu không khí sôi động của đời sống chính trị và coi chính trị là phương tiện xã hội cơ động nhất để phát triển nghề nghiệp, hay tạo đà tiến thân trong tương lai. Một số khác tham gia vào đảng nhằm thông qua tổ chức đảng để thực hiện ý tưởng riêng của mình.

Đảng phái ở Mexico được tổ chức một cách lỏng lẻo theo kiểu phi tập trung hoá. Cơ cấu tổ chức của các đảng giống như một hệ thống gồm những tầng tổ chức khác nhau theo mô hình kim tự tháp. Tuy nhiên, mô hình đó không phản ánh chính xác quyền hạn của các tầng tổ chức. Tầng dưới cùng là tổ chức đảng địa phương, tiếp đến là tổ chức đảng bang, cả hai tổ chức này là những tổ chức có quyền hành thực sự. Tầng trên cùng là tổ chức đảng cấp quốc gia biểu hiện quyền lực tối cao nhưng không có thực quyền. Quyền lực ở mỗi tầng bậc khác nhau hoàn toàn độc lập không chịu sự kiểm soát và chi phối của tầng trên đối với tầng dưới. Cụ thể là:

+ Cấp dưới cùng là bộ máy đảng địa phương, tổ chức cơ bản là uỷ ban đảng khu dân cư, phường, thành phố, thị trấn. Hoạt động chủ yếu của đảng cấp địa phương là tập trung vào việc vận động bầu cử ở địa phương, giới thiệu thanh thế của đảng, quảng bá về ứng cử viên của đảng nhằm lôi kéo cử tri. Bên cạnh đó, việc tìm nguồn kinh phí cho vận động bầu cử của đảng được coi là nhiệm vụ rất quan trọng.

+ Tiếp đến là tổ chức đảng cấp bang, tổ chức chủ yếu là Hội nghị đảng bang và các uỷ ban đảng khu vực. Chức năng của tổ chức này là giới thiệu ứng cử viên cho các cơ quan chính quyền bang, đồng thời có nhiệm vụ tổ chức vận động cho các ứng cử viên thắng cử.

+ Trên cùng là tổ chức đảng cấp quốc gia - hay còn gọi là Đại hội toàn quốc của đảng. Tổ chức của nó bao gồm chủ tịch đảng, Uỷ ban toàn quốc, Uỷ ban cấp cao và một số tổ chức giúp việc khác. Mọi quyền lực của đảng cấp quốc gia đều được quyết định tại Đại hội toàn quốc của đảng tổ chức sáu năm một lần. Đại biểu của Đại hội toàn quốc được lựa chọn từ các đại diện ưu tú trong đảng từ các uỷ ban quận và uỷ ban khu vực các bang. Nhiệm vụ của Đại hội là lựa chọn ứng cử viên tổng thống của đảng, thảo luận, soạn thảo, phê chuẩn cương lĩnh của đảng. Cương lĩnh soạn thảo phải thể hiện đường lối chính sách của đảng trong việc xây dựng và phát triển đất nước. Đồng thời, kèm theo cả những hứa hẹn trước cử tri nếu đảng thắng cử.

Chủ tịch đảng là người đứng đầu của đảng do Đại hội toàn quốc của đảng bầu chọn. Chủ tịch đảng cùng với tổng thống đắc cử của đảng lãnh đạo Uỷ ban toàn quốc và chỉ đạo mọi hoạt động của đảng mình.

Uỷ ban toàn quốc bao gồm các lãnh đạo cao cấp của đảng. Uỷ ban này là đoàn chủ tịch chính thức và là cơ quan cao nhất của đảng. Các thành viên của Uỷ ban do Đại hội toàn quốc bầu chọn.

Nhiệm vụ của Uỷ ban là soạn thảo chương trình hoạt động trên cơ sở ý kiến của các đại biểu của Đại hội toàn quốc. Mặt khác, Uỷ ban chỉ đạo, phối hợp các hoạt động của đảng trong thời gian giữa hai kỳ đại hội như: chỉ đạo hoạt động vận động bầu cử trên toàn quốc; lựa chọn địa điểm và chuẩn bị cho Đại hội toàn quốc tiếp theo; bầu chủ tịch đảng.

Giữa hai kỳ họp của Đại hội toàn quốc 6 năm một lần, Uỷ ban toàn quốc cũng ngừng hoạt động và ảnh hưởng của Uỷ ban đối với cử tri là không trực tiếp, nhưng có vai trò chỉ đạo rất quan trọng đối với mọi hoạt động của đảng.

Uỷ ban Cấp cao là uỷ ban có chức năng hoạt động như một uỷ ban lâm thời trong thời gian Đại hội toàn quốc ngưng họp và là đại diện nòng cốt của đảng giám sát mọi hoạt động của Uỷ ban toàn quốc. Thành viên của nó cũng do Đại hội toàn quốc của đảng bầu chọn.

Trên đây, là những nét lớn về chức năng nhiệm vụ và cơ cấu tổ chức của các đảng từ trung ương đến địa phương ở Mexico. Tuy mỗi tầng tổ chức có vai trò chức năng nhiệm vụ riêng và hoạt động hầu như độc lập không chịu sự chi phối lẫn nhau, song nhìn chung hoạt động chủ yếu và quan trọng nhất của đảng từ cấp trung ương đến cấp địa phương là hoạt động bầu cử, đây được xem như hoạt động sống còn của các đảng. Trong bất cứ cuộc bầu cử nào, việc giới thiệu ứng cử viên vào các chức vụ chính quyền là hoạt động hầu như độc quyền của các đảng từ khi thành lập đến nay, nhất là Đảng Cách mạng Thể chế. Cũng chính hoạt động đó đã chi phối mọi mặt của đời sống xã hội Mexico.

Song song với hoạt động bầu cử là hoạt động hoạch định chính sách của các đảng. Khi chưa giành được chính quyền thì các đảng đều hoạch định các chính sách để giành chính quyền. Thời kỳ này việc hoạch định đường lối tập trung vào chiến dịch vận động bầu cử từ trung ương đến địa phương nhằm giành bằng được chính quyền. Khi đã giành được chính quyền, thì các đảng tiếp tục xây dựng chính sách để giữ chính quyền. Điều đó có nghĩa là, các chính sách phải thoả mãn lợi ích không những của nội bộ đảng mà còn phải thoả mãn cả đảng đối lập và quảng đại quần chúng. Đồng thời, phải dùng các quyền của một đảng đứng đầu ngành Hành pháp để thể chế nó thành luật phục vụ lợi ích của đảng.

Thông thường nếu đảng nào đắc cử tổng thống thì đảng đó nắm quyền hành pháp, còn đảng kia chiếm đa số trong Quốc hội giành quyền lập pháp. Song, lịch sử chính trị Mexico có đặc điểm nổi bật là cơ chế một đảng lãnh đạo cả Hành pháp và Lập pháp kéo dài gần suốt một thế kỷ.

3. Một số đảng chính trị chủ yếu

a) Đảng Cách mạng thể chế

Đảng Cách mạng thể chế (The Institutional Revolutionary Party - PRI) do ông Calles sáng lập năm 1929. Từ khi thành lập cho đến nay, Đảng đã nhiều lần thay đổi tên gọi và là đảng "cầm quyền" lâu nhất ở Mexico với 71 năm liên tục (từ 1929 đến 2000) mà không có đảng đối lập nào giành được quyền kiểm soát Chính phủ.

Năm 1929, ông Calles - người sáng lập đặt tên là Đảng Cách mạng Quốc gia (the National Revolutionary Party); năm 1937, Tổng thống Cardenas đổi tên thành Đảng Cách mạng Mexico (Mexican Revolutionary Party - PRM); năm 1945 Tổng thống Avila Camacho đổi tên đảng thành Đảng Cách mạng thể chế.

Xét về mặt quyền lực, Đảng chỉ đứng sau tổng thống, song chính tổng thống lại là người lãnh đạo thực tế cao nhất của đảng. Từ khi thành lập đến đầu những năm 1980, vị thế của PRI trong hệ thống chính trị của Mexico mang tính lãnh đạo gần như tuyệt đối. Điều đó có nghĩa là, các đảng đối lập không phải là mối đe doạ hoặc là mối đe doạ không đáng kể đối với nền tảng quyền lực mang tính độc tôn của PRI trong bộ máy công quyền. Vậy, vì sao Đảng PRI lại có được vị thế trên? Theo các nhà nghiên cứu chính trị Mexico, điều này có được là do một số yếu tố sau quy định:

Thứ nhất, ngay từ khi ra đời, Đảng Cách mạng thể chế đã xây dựng chiến lược tập hợp lực lượng đúng đắn bằng việc xây dựng các liên minh rộng lớn như: Liên minh Nông dân Quốc gia (CNC) và Liên minh Công nhân Mexico (CTM). Đồng thời, Đảng sử dụng các liên minh này làm nòng cốt của đảng nhằm kêu gọi và thu hút các tầng lớp nông dân, lao động, bình dân và các tầng lớp trung lưu trong xã hội ủng hộ đảng. Về vấn đề này xin dẫn một ví dụ: chỉ trong vòng một năm Đảng PRI đã kết nạp được 4,3 triệu thành viên, trong đó 2,5 triệu là nông dân, 1,3 triệu là công nhân và 500 người thuộc thành phần bình dân[(2)]. Do vậy, ngay từ những năm mới ra đời Đảng đã có ưu thế mạnh hơn so với các đảng đối lập trong việc tổ chức và xây dựng lực lượng. Qua đó, đảng thực hiện mục đích kiềm chế rất hiệu quả sự cạnh tranh chính trị giữa các đảng phái đối với mình.

Thứ hai, trong quá trình điều hành đất nước từ năm 1929, Đảng PRI đã từng bước tạo ra sự ổn định chính trị, bằng việc đánh dấu "chấm hết" sự can thiệp chính trị công khai của giới quân sự đối với chính quyền. Đó là nhu cầu rất cấp thiết của xã hội Mexico sau nhiều năm bất ổn dưới chế độ độc tài quân sự và các chính quyền sau đó. Do đó, lòng tin và uy tín của đảng ngày càng được nâng cao trước cử tri trong các lần bầu cử.

Thứ ba, PRI đã luôn thiết lập được mối quan hệ bền vững giữa các quan chức của đảng, chính quyền với các tầng lớp trong xã hội bằng các chính sách phù hợp và duy trì sự bảo trợ chính trị từ những nhà lãnh đạo cao nhất đến các thành viên của Liên minh Nông dân và Công nhân, nhằm liên tục củng cố sức mạnh cho Đảng.

Những việc làm cơ bản trên là yếu tố rất quan trọng đảm bảo sự thắng lợi liên tiếp của Đảng trong nhiều cuộc bầu cử.

Song, từ những năm cuối thập kỷ 80 của thế kỷ XX trở đi, tình hình đã thay

đổi. Khi các đảng đối lập cánh tả và cánh hữu bắt đầu thách thức các ứng cử viên của Đảng PRI trong các cuộc bầu cử và đến cuộc bầu cử tổng thống năm 2000, Đảng PRI đã thất cử - lần đầu tiên kể từ khi thành lập. Sự kiện này được giới nghiên cứu chính trị đánh giá là một "dấu mốc" rất đáng ghi nhớ trong lịch sử của Đảng PRI nói riêng và lịch sử chính trị của mexico nói chung. Nguyên nhân thất bại của Đảng PRI theo giới phân tích là:

+ Từ những năm cuối của thập niên 1970, nạn tham nhũng, gian lận và hối lộ bắt đầu xuất hiện và ngày càng trầm trọng trong các giới chức của chính quyền Đảng PRI. Điều này gây mất lòng tin nghiêm trọng trong dân chúng và làm xói mòn uy tín của đảng.

+ Thêm nữa, từ những năm 1980 của thế kỷ XX, nội bộ Đảng PRI bị chia rẽ và bất đồng khá nghiêm trọng giữa phái Dân tuý và phái các nhà "kỹ trị" trong việc hoạch định đường lối chính sách của Đảng. Chẳng hạn, trong nhiệm kỳ Tổng thống Maldrid (1982 - 1988), một số nhà lãnh đạo chủ chốt của Đảng đã ủng hộ đường lối phát triển kinh tế thị trường tự do và hạ thấp các chương trình dân tuý truyền thống của Đảng. Đặc biệt, việc lựa chọn Salinas là ứng cử viên tổng thống của Đảng PRI trong cuộc bầu cử tổng thống năm 1988 càng khoét sâu mâu thuẫn vốn có trên và châm ngòi nổ cho sự đoạn tuyệt quan hệ giữa hai phái trong đảng. Đồng thời, chính nó lại giúp tạo ra một liên minh rộng rãi giữa các đảng cánh tả lôi kéo các tổ chức công đoàn, nông dân chống lại PRI.

+ Bên cạnh đó, sau nhiều thập kỷ luôn giữ vai trò lãnh đạo cả trong Chính phủ và Quốc hội, Đảng PRI có tình trạng chủ quan, tự đắc, sao nhãng việc đổi mới đảng, dẫn đến nạn gian lận trong bầu cử và sự trì trệ trong đảng khá trầm trọng gây bức xúc trong mọi giới, điều này càng làm giảm lòng tin và uy tín của đảng. Vì thế, trong cuộc bầu cử tổng thống năm 1988, mặc dù PRI vẫn giữ được chiếc ghế tổng thống nhưng Đảng đã chiến thắng với tỷ lệ phiếu bầu thấp nhất trong lịch sử bầu cử của đảng này. Cụ thể là: trong cuộc bầu cử tổng thống, Đảng chỉ giành được 50% tổng số phiếu bầu, giảm so với 71,6% năm 1982 và 98,7% năm 1976; tại cuộc bầu cử Quốc hội: lần đầu tiên kể từ khi thành lập, PRI mất hơn 1/3 số ghế ở Hạ viện cho các đảng đối lập khác[3]. Sau sự kiện này, giới phân tích cho rằng: "Đây là khúc dạo đầu cho sự tan rã và sụp đổ của chế độ một đảng cầm quyền ở Mexico". Đúng như dự đoán đến cuộc bầu cử năm 2000, Đảng PRI đã thất cử trước Đảng Hành động Quốc gia.

b) Đảng Hành động Quốc gia (The National Action Party - PAN)

Đảng Hành động Quốc gia (PAN) do ông Manuel Gusmez Moron thành lập năm 1939, là đảng đối lập có "sức nặng" hơn cả ở Mexico đối với Đảng PRI. Đảng PAN ra đời giống như một đảng dân chủ Thiên chúa giáo tiêu chuẩn. Ban đầu lực lượng ủng hộ cho đảng chủ yếu bắt nguồn từ nhà thờ Thiên chúa giáo La Mã. Lực lượng truyền thống của đảng là sự ủng hộ mạnh mẽ tại những khu vực đô thị hoá mạnh và giàu có ở phía Bắc Mexico và vùng trung tâm. Về vấn đề này, xin dẫn một ví dụ: trong suốt thời kỳ nắm quyền của Tổng thống Salinas, Đảng PAN đã giành được đa số chức thống đốc và đa số ghế quốc hội bang tại bang Baja California Norte trong các kỳ bầu cử địa phương; hay tại bang Guanajuato Đảng PAN ba lần giành được ghế thống đốc.

Tuy nhiên, bất lợi lớn nhất của PAN là không thu hút được sự ủng hộ của lực lượng nông dân và tầng lớp lao động trong xã hội. Vì vậy, từ năm

1946 (trừ cuộc bầu cử tổng thống năm 1976, khi Đảng không đạt được sự đồng thuận trong việc giới thiệu ứng cử viên tổng thống), Đảng liên tục đưa người ra tranh cử tổng thống, nhưng đều không thành công trước đối thủ quá "nặng ký" như Đảng PRI, mãi đến cuộc bầu cử năm 2000 Đảng mới giành được thắng lợi.

Theo các nhà phân tích chính trị Mexico, có được thắng lợi trên là do từ giữa những năm 1990 Đảng PAN đã nhận thức rõ nhu cầu xã hội cần phải thay đổi nên đã đưa ra những chính sách đáp ứng yêu cầu của xã hội và quảng bá rất rầm rộ về sự thay đổi đó trước công chúng như: nhấn mạnh sự cần thiết phải dân chủ hoá trong đời sống chính trị xã hội, với khẩu hiệu: "Vì một nước Mexico không có những lời nói dối"; đưa ra chính sách chống và xoá bỏ tận gốc nạn tham nhũng trong các cấp chính quyền và có chính sách mới về cải cách trong bầu cử. Đây là những vấn đề mang tính bức xúc ở Mexico trong những năm gần đây mà cử tri mong muốn phải có sự đổi mới. Đặc biệt, khi giành được chính quyền trong cuộc bầu cử năm 2000, Tổng thống Vience Fox đã đề ra một số chính sách nhằm giải quyết kịp thời những vấn đề cấp thiết đặt ra:

Về chính sách đối nội, chính quyền đã đưa ra một số biện pháp để vực dậy nền kinh tế và giảm thiểu những tệ nạn xã hội như: tiến hành cải cách tài chính nhằm tăng thu nhập quốc gia mà không cần nâng lãi suất (vấn đề này được coi là việc làm rất cần thiết và là nhiệm vụ số một); đổi mới hệ thống luật pháp và luật lao động; nâng cấp cơ sở hạ tầng; đổi mới hệ thống thuế, thúc đẩy đầu tư nước ngoài vào ngành Năng lượng và tăng vốn đầu tư của Nhà nước cho thành phần kinh tế tư nhân. Đặc biệt, gần đây chính phủ cho phép mở rộng sự cạnh tranh giữa các ngành kinh tế như: Viễn thông, Khí đốt, Điện lực, Giao thông Đường sắt, Hàng hải...; "làm sạch" chính quyền bằng việc đưa ra "Chương trình nghị sự chống tham nhũng", tăng cường các chính sách phúc lợi xã hội, y tế, giáo dục nhằm giải quyết nhu cầu cấp thiết của xã hội và tiến hành cải cách một số nguyên tắc trong bầu cử. Đồng thời chính quyền mới đã đưa ra hai chương trình kinh tế cơ bản là "ngắn hạn và trung hạn".

+ Chương trình ngắn hạn: thực hiện các chương trình cải cách hướng vào các yếu tố kinh tế vĩ mô, loại bỏ việc kiểm soát giá cả, cắt bỏ các loại trợ cấp, giảm chi ngân sách, thả nổi thậm chí thực hiện chính sách đôla hoá tiền tệ.

+ Chương trình trung hạn: thực hiện chương trình cải cách nhấn mạnh tự do hoá thương mại; giảm vai trò quản lý của Nhà nước đối với thương mại; thực hiện tự do hoá tài chính; cho phép tư bản nước ngoài tự do "vào - ra" và được hưởng quy chế như tư bản trong nước; tự do hoá sở hữu đất đai; tư nhân hoá các doanh nghiệp, các quỹ hưu trí, các cơ sở giáo dục, y tế, nhà cửa, điện nước, thông tin[4].

Về chính sách đối ngoại, chính quyền Đảng PAN tiếp tục chính sách đối ngoại truyền thống, nhưng đặc biệt coi trọng chính sách đối với Mỹ vì đây là đối tác thương mại và là nước có quyền lực lớn nhất ở Tây bán cầu và thế giới, qua đó nhằm nâng cao vị thế của Mexico đối với khu vực và quốc tế.

Với một số chính sách trên, trong mấy năm vừa qua, Chính quyền của Tổng thống Vience Fox đã bước đầu thu được một số kết quả nhất định và được công chúng ủng hộ. Đầu tiên phải kể đến tăng trưởng kinh tế đã bắt đầu có dấu hiệu nhích dần lên, mặc dù không nhiều: 0,0 năm 2001; 0,6 năm 2002; 1,3 năm 2003; 4,0 năm 2004; theo dự báo tăng trưởng kinh tế năm 2005 sẽ là 3,2. Bên cạnh đó, tỷ lệ lạm phát và thất nghiệp giảm dần, tình hình tệ nạn xã

hội giảm dần[5]. Tuy nhiên, những thách thức vẫn không ít, nhất là khi cuộc bầu cử tổng thống đang đến gần trước một đối thủ giàu kinh nghiệm dù đã thất cử như Đảng PRI. Về vấn đề này, theo thăm dò dư luận cuối năm 2004 và đầu 2005 thì Đảng PAN mới chỉ giành được 48% dân chúng ủng hộ, trong khi đó Đảng PRI cũng giành được 45%, như vậy cứ theo đà này sự chênh lệch giữa hai đảng là không đáng kể[6]. Vì vậy, giới nghiên cứu chính trị Mexico dự báo rằng: cuộc bầu cử tổng thống năm 2006 ở Mexico sẽ rất căng thẳng và đảng cầm quyền hiện nay cũng đang đứng trước những khó khăn tiềm ẩn khó lường.

c) Đảng Cách mạng Dân chủ (The Democratic Revolutionary Party)

Đảng Cách mạng Dân chủ (PRD) có nguồn gốc từ Mặt trận Dân chủ Quốc gia, được thành lập năm 1989 muộn hơn so với Đảng PRI và PAN. Lãnh tụ của đảng là ông Cuauhtemoc Cardenas - trước đây là đảng viên của Đảng PRI (Cardenas đã dời bỏ Đảng PRI năm 1988 để phản đối việc PRI lựa chọn ông Salinas - một người theo đường lối cải cách kinh tế thị trường tự do - làm ứng cử viên tranh chức tổng thống của PRI).

Chương trình của Đảng PRD nhấn mạnh vấn đề phúc lợi xã hội và phản đối những chính sách cải cách kinh tế của Đảng PRI được thực thi từ giữa những năm 1980. Đồng thời, Đảng ủng hộ mạnh mẽ đường lối phát triển kinh tế mang tính truyền thống của Đảng PRI được Tổng thống Lazaro Cárdenas thực thi trong suốt những năm 1930 cho đến những năm 1980 và ủng hộ chính sách thúc đẩy thương mại và đầu tư nước ngoài nhằm phát triển nền kinh tế Mexico.

Bên cạnh đó, PRD chống lại phần lớn các sửa đổi về Hiến pháp được thông qua trong suốt thời kỳ Chính quyền Salinas đặc biệt là những cải cách hệ về thống bầu cử, ruộng đất và giáo hội.

Mặc dù hiện nay, Đảng PRD cũng là một trong những tiếng nói đối lập tương đối có trọng lượng trong các vấn đề hoạch định chính sách quốc gia, song nó vẫn chỉ ở vị trí thứ ba với vị thế còn khá khiêm tốn trong các cuộc bầu cử nói chung.

Tóm lại, Mexico là một trong những nước có đảng phái xuất hiện muộn trên thế giới. Quá trình hình thành các đảng phái ở Mexxico mang đầy đủ tính quy luật chung như sự xuất hiện các đảng tư sản trên thế giới, đồng thời lại có tính đặc thù của riêng nó là sự ra đời của các đảng gắn liền với quá trình hình thành Nhà nước Liên bang Mexico. Nhìn bề ngoài, các đảng chính trị Mexico được tổ chức hết sức lỏng lẻo theo mô hình kim tự tháp, giữa các cấp dường như hoạt động độc lập, không có sự ràng buộc, chi phối lẫn nhau. Song, nếu chúng ta xem xét các đảng thông qua hoạt động chính trị chủ yếu của chúng - hoạt động bầu cử, thì rất dễ dàng nhận thấy, các đảng luôn phối hợp thống nhất từ trên xuống dưới, với tính tổ chức chặt chẽ nhằm đạt hiệu quả cao nhất. Đồng thời, cơ chế một đảng độc quyền lãnh đạo đất nước trong nhiều thập kỷ liên tục là một đặc điểm nổi bật rất khác biệt của hệ thống đảng phái Mexico so với các nước đa đảng chính trị trên thế giới ■

Chú thích:

1. Dẫn theo Scott Mainwaring and Timothy R. Scully, Introduction Party Systems in Latin America, US, 2000.
2. Xem qua địa chỉ Web site: Political Mexico: Mexican Party Systems.
3. Mexican Party Sytems, Tài liệu đã dẫn.
4. Xem qua địa chỉ Web site Mexican Government: After election, big challenges await Mexico's president, elect and toppled ruling party.
5., 6. Theo số liệu của Viện Thống kê và Địa lý Mexico qua địa chỉ Web site: Mexican Government.